

Yettel d.o.o. Beograd
Omladinskih brigada 90
11073 Beograd

Matični broj: 20147229
PIB: 104318304
Yettel.rs

Република Србија
Regulatorna agencija za elektronske
komunikacije i poštanske usluge - Републичка агенција за електронске
комуникације и поштанске услуге
Београд

Palmoćeva 2
11103 Beograd

БРОЈ: 1-03-349-32/22-9
ДАТУМ: 09-08-2022

datum: 4.8.2022.
broj: 52/216/22

Predmet: Dostavljanje komentara operatora Yettel d.o.o. na Nacrt izveštaja o analizi veleprodajnog tržišta središnjeg pristupa koji se pruža na fiksnoj lokaciji za proizvode za masovno tržište u okviru drugog kruga javnih konsultacija

Poštovani,

Povodom drugog kruga javnih konsultacija koje je Regulatorna agencija za elektronske komunikacije i poštanske usluge (u daljem tekstu: Agencija) objavila 4. jula 2022. godine o Nacrtu izveštaja o analizi veleprodajnog tržišta središnjeg pristupa koji se pruža na fiksnoj lokaciji za proizvode za masovno tržište april - jun 2022 (u daljem tekstu: Nacrt Izveštaja), dostavljamo mišljenje i komentare u nastavku teksta.

1. Komentari Yettel-a na Nacrt Izveštaja u drugom krugu javnih konsultacija

Određivanje tržišta nije mehanički ili apstraktni proces, već je potrebno sprovesti analizu svih dostupnih dokaza o prethodnom ponašanju na tržištu i celokupnog shvatanja načina funkcionisanja predmetnog sektora, saglasno tački 25. SMP Smernica 2018 godine. U tački 54. SMP Smernica 2018 se navodi da tržišna učešća mogu regulatornim telima poslužiti kao prvi korisni pokazatelj strukture tržišta i relativnog značaja različitih operatora aktivnih na tržištu, ali da će Evropska komisija protumačiti tržišna učešća u kontekstu uslova na relevantnom tržištu, a posebno u kontekstu dinamike tržišta i opsega diferenciranosti proizvoda.

Agencija se u Nacrtu Izveštaja poziva na tačke 55-57 SMP Smernica 2018 i navodi, između ostalog, da „operator čije tržišno učešće nije veće od 40% verovatno neće imati ZTS na relevantnom tržištu.“ Međutim, u tački 57 SMP Smernica 2018, postoji fus nota (55) u kojoj se navodi sledeće: „Prema iskustvu Komisije nije verovatno da će preduzeće imati dominantni položaj ako je njegovo tržišno učešće na relevantnom tržištu manje od 40 %. Međutim, mogući su posebni slučajevi ispod tog praga ako konkurenti na tržištu ne mogu efikasno ograničiti postupanje operatora koji ima dominantan položaj. Videti United Brands, op. cit. i predmet COMP/M.1741 - MCI WorldCom/Sprint“.

Kao što je i navedeno i u Nacrtu Izveštaja, pri definisanju značajne tržišne snage (ZTS) neophodno je razmotriti kretanje tržišnog učešća operatora u određenom vremenskom periodu, a operator sa stabilnim tržišnim učešćem može se smatrati operatorom sa ZTS. Promene u kretanju tržišnog učešća tokom vremena mogu predstavljati pokazatelj određenih kretanja u pravcu jačanja konkurencije, ali se to mora posmatrati u sklopu ostalih pokazatelja. Ukoliko se tržišno učešće operatora sa ZTS postepeno smanjuje, to može da znači da tržište postaje konkurentnije, ali ne isključuje postojanje ZTS na posmatranom tržištu. Iz navedenih razloga, tržišno učešće se ne može uzeti kao jedini kriterijum postojanja značajne tržišne snage, pa je zato i u EU legislativi kao i u Zakonu o elektronskim komunikacijama izlistan niz kriterijuma koji je potrebno razmotriti kako bi se utvrdilo postojanje dominacije na relevantnom tržištu.

Yettel d.o.o. Beograd
Omladinskih brigada 90
11073 Beograd

Matični broj: 20147229
PIB: 104318304
Yettel.rs

U konkretnom slučaju, operator SBB u posmatranom periodu analize, uključujući i preliminarne podatke za 2021. godinu:

- ima stabilno i relativno visoko tržišno učešće od 33%,
- poseduje HFC mrežu koja predstavlja dominantan vid pružanja maloprodajne usluge širokopolasnog pristupa i ostvaruje najveće tržišno učešće;
- poseduje geografski široko rasprostranjenu infrastrukturu koja pokriva 1,1 miliona domaćinstava u Srbiji;
- poseduje mrežu koju je teško replicirati zbog visokih nenadoknadivih troškova a putem koje pruža uslugu superiornijeg kvaliteta u odnosu na xDSL tehnologiju, kako je Agencija i sama konstatovala.

Iako je jasno da zajedničko tržišno učešće SBB-a i Telekomu raste u 2021. godini pre svega zbog povećanja Telekomovog tržišnog učešća usled pripajanja Supernove, činjenica je da prvi sledeći operator u 2020. godini ima ispod 3% tržišnog učešća, odnosno da svi preostali operatori imaju zajedno manje od 8% tržišnog učešća. To znači da se situacija na posmatranom tržištu bitstream pristupa nije promenila u odnosu na prethodni ciklus analize, ono nije postalo konkurentnije, a samim tim se nisu stekli uslovi da jedan od operatora bude deregulisan. SBB čak ni ne smanjuje svoju tržišnu snagu, za razliku od Telekom Srbija čije učešće zapravo opada u periodu analize sa 50% na 46% (u periodu 2018 - 2020).

Kako je navedeno u Nacrtu Izveštaja, u posmatranom periodu analize 2018 - 2020 godine pristup preko kablovske distributivne mreže je najdominantniji vid pristupa na povezanom maloprodajnom tržištu širokopolasnog pristupa. Njeno tržišno učešće raste po prosečnoj godišnjoj stopi od 10% i iznosi 44% u 2018 i 2019. godini, odnosno 46% u 2020. godini, što je i očekivano uzimajući u obzir preferencije krajnjih korisnika i njihovu migraciju ka superiornijim mrežama koje omogućavaju veće protoke, što govori u prilog neophodnosti njene regulacije.

U pogledu homes passed, u Nacrtu izveštaja je navedeno da je naprednim mrežama Telekomu Srbija (HFC i FTTx) u 2021. godini pokriveno 1,6 miliona domaćinstava, dok SBB istim ovim mrežama pokriva 1,1 miliona domaćinstava. Prikazani podaci govore o tome da je geografska rasprostranjenost mreža nove generacije oba operatora na sličnom nivou, a daleko ispred prvog sledećeg operatora koji je imao svega 113 homes passed u 2020. godini. Činjenica da SBB sa 1,1 milion homes passed pokriva manji broj opština ukazuje samo na to da su u pitanju gušće naseljene opštine, a ne da mreža ovog operatora nije dostupna značajnom broju korisnika. Dodatno, SBB-ova HFC mreža je, prema navodima iz Nacrta Izveštaja u 2021. godini, kompletno nadograđena na DOCSIS 3.1 standard, za razliku od HFC mreže Telekomu Srbija koja pokriva duplo manje domaćinstava (500 hiljada) i ima implementiran stariji standard DOCSIS 3.0 što je dodatni argument da ova mreža bude dostupna i drugim operatorima korisnicima. SBB u svom vlasništvu ima i tehnološki najnapredniju široko rasprostranjenu optičku mrežu, pa je u trenutku uključivanja FTTx u regulaciju potrebno da i optička mreža ovog operatora bude otvorena za pristup operatorima korisnicima.

Agencija je konstatovala i da SBB može pružiti usluge bitstream pristupa putem HFC mreže, ali da ovaj operator u posmatranom periodu nije imao zahteve od operatora korisnika za omogućavanjem ovog pristupa, odnosno da je sve priključke koristio za sopstvene potrebe, ne navodeći šta je razlog tome. To praktično znači da je tehnološki napredna i geografski široko rasprostranjena mreža ovog operatora ostala zatvorena za operatore korisnike uprkos regulatornoj obavezi da joj se omogući pristup.

Yettel d.o.o. Beograd
Omladinskih brigada 90
11073 Beograd

Matični broj: 20147229
PIB: 104318304
Yettel.rs

Ukoliko se analizira važeća Standardna ponuda SBB-a, može se zaključiti da ovaj operator nudi svoju veleprodajnu uslugu po cenama koje su više od maloprodajnih cena paketa koje SBB nudi svojim krajnjim korisnicima, odnosno da postoji *Margin squeeze*, te da operatori korisnici zapravo nisu imali ekonomski interes da koriste SBB-ovu uslugu. To praktično znači da je osnovni razlog zbog kog SBB nije imao zahteve za pružanje bitstream usluge njena previsoka cena, što znači da je pre bilo kakve deregulacije ovog operatora potrebno najpre odrediti nove fer i troškovno zasnovane cene ove usluge, pa sačekati efekte primene novih uslova kako bi se sagledala stvarna tražnja za bitstream uslugom preko SBB-ove HFC mreže.

Pored netržišnih cena po kojima nudi svoje veleprodajne usluge operatorima korisnicima, SBB u svojoj Standardnoj Ponudi finansijski opterećuje i krajnje korisnike, jer u toku pružanja usluge širokopojsnog pristupa u veleprodaji na bazi DOCSIS tehnologije, krajnji korisnik zadržava svoj pretplatnički odnos sa SBB za bazičnu uslugu. To znači da su krajnji korisnici u obavezi da plaćaju SBB-u „mesečno održavanje kablovsko-distributivnog sistema i praćenje kablovske televizije najmanje u okviru osnovnog programskog paketa“ iako im uslugu pristupa internetu pruža alternativni operator. Na ovaj način, krajnjim korisnicima je u velikoj meri otežano donošenje odluke da migriraju na alternativnog operatora budući da im se mesečni troškovi za uslugu interneta uvećavaju za iznos mesečne pretplate koju plaćaju SBB-u (trenutno EON light iznosi 1.499 RSD), čak i ukoliko ne žele da koriste SBB-ovu uslugu distribucije medijskih sadržaja.

Kako se regulacija nameće uz pretpostavku da operator sa ZTS ne bi ponudio bitstream uslugu bez nametanja regulatorne obaveze, treba uzeti u obzir i činjenicu da SBB praktično nudi bitstream uslugu pod uslovima neprihvatljivim za operatore korisnike, što zapravo predstavlja konstruktivno odbijanje veleprodajnog pristupa odnosno središnju tačku prećutnih sporazuma, saglasno SMP Smernicama 2018.

Na ispunjenost ostalih kriterijuma za određivanje zajedničke značajne snage smo ukazali u komentarima podnetim u okviru prethodnog kruga javnih konsultacija, pa u svemu ostajemo pri ranije iznetom.

FTTx u poslednjoj godini analiziranog perioda ima tržišno učešće od 14%, uz visoku stopu rasta od 47%, pri čemu u 2021. godini dostiže tek 20%. Uzimajući u obzir da je to i dalje nisko tržišno učešće u poređenju sa druge dve tehnologije, regulacija FTTx u ovoj fazi njenog razvoja bi mogla biti preuranjena jer je potrebno vreme kako bi se pokazalo da li je ovaj tržišni segment efikasan i konkurentan.

Direktivom 2002/21/EZ je predviđeno podsticanje efikasnih ulaganja u nove i poboljšane infrastrukture, te da regulatornu intervenciju treba ograničiti na slučajeve tržišnih nedostataka. Postoji opšta saglasnost da je konkurencija zasnovana na infrastrukturi, koja se oslanja isključivo na postojanje nezavisnih i konkurentskih infrastrukturnih mreža, efikasniji podsticaj za inovaciju i ulaganje u mreže visokog kvaliteta od konkurencije zasnovane na uslugama pristupa¹.

---

¹ Promoting competition and investment in fibre networks: Wholesale Fixed Telecoms Market Review 2021-26, Ofcom; UK, Department for Digital, Culture, Media & Sport FUTURE TELECOMS INFRASTRUCTURE REVIEW; *Competition via Investment, an Efficient Model for FTTH Rollout*, Marc LEBOURGES, France Telecom; *The impact of infrastructure and service-based competition on the deployment of next generation access networks: Recent evidence from the European member states*, Wolfgang Briglauer, Georg Ecker, Klaus Gugler; *Access Regulation and Infrastructure Investment in the Telecommunications Sector: An Empirical Investigation*, With the support of ETNO, September 2007, Professor Leonard Waverman, Professor Meloria Meschi, Benoît Reillier, Kalyan Dasgupta

Yettel d.o.o. Beograd
Omladinskih brigada 90
11073 Beograd

Matični broj: 20147229
PIB: 104318304
Yettel.rs

Uzimajući u obzir da je FTTx mreža nove generacije, čiji razvoj pre svega ima za cilj da se što većem broju krajnjih korisnika obezbedi pristup mrežama velikih brzina, ona je u ranoj fazi razvoja bila ili oslobođena regulatornih intervencija, ili su uvedene simetrične obaveze tamo gde su države članice EU zajedno sa operatorima učestvovala u njenom finansiranju. Iako je u EU izgradnju FTTx mreža otpočela mnogo ranije nego što je to slučaj u Srbiji i dalje postoje zemlje u kojima je optika van regulacije (na primer Francuska i Portugal).

Kako je EU u novom EC Code 2018 stavila akcenat na podsticanje zajedničkih ulaganja u mreže nove generacije koje korisnicima obezbeđuju pristup velikim brzinama uz uvođenje simetrične regulacije, može se zaključiti da tradicionalni pristup regulaciji optike nije dao zadovoljavajuće rezultate. EU se sada okreće širem pristupu u regulaciji razvoja mreža nove generacije kroz implementaciju Cost Reduction Direktive, što je i kod nas prepoznato budući da je u toku izrada Nacrta Zakona o širokopolasnoj infrastrukturi, koji ima za cilj da propiše mere za smanjenje troškova postavljanja elektronskih komunikacionih mreža visokog kapaciteta u pogledu pristupa postojećoj fizičkoj infrastrukturi i zajedničke izgradnje elemenata mreže. Pored navedenog Zakona o širokopolasnoj infrastrukturi, novi Zakon o elektronskim komunikacijama bi trebalo da reši pitanje pristupa fizičkoj infrastrukturi u stambenim i poslovnim objektima, koja nije samo telekomunikaciona, budući da se operatori suočavaju sa ograničenjima nametnutim od strane investitora i stambenih zajednica zbog kojih ne mogu doći do krajnjih korisnika sopstvenom mrežom.

Činjenica je da je FTTx u ekspanziji na posmatranom tržištu Republike Srbije i da je potrebno dalje pažljivo pratiti njeno širenje kako bi se pravovremeno sprovela regulatorna intervencija u slučaju da se uoče tržišni nedostaci koji onemogućavaju njen dalji razvoj i efikasnu konkurenciju u ovom tržišnom segmentu.

Uzimajući u obzir gore navedene argumente kao i činjenice koje je operator Yettel izneo u komentarima u prethodnom krugu javnih konsultacija, zaključujemo sledeće:

- SBB treba da ostane operator sa ZTS zajedno sa Telekom Srbija, budući da se njegova pozicija na posmatranom tržištu nije promenila i nisu se stekli uslovi da najrasprostranjenija i tehnološki najnaprednija HFC mreža (u celini na DOCSIS 3.1 standardu) zatvori za operatore korisnike
- Umesto deregulacije SBB-a, potrebno je najpre odrediti troškovno zasnovane cene usluge bitstream pristupa u SBB-ovoj Standardnoj Ponudi kako bi se sprečio Margin squeeze, jer su trenutno veleprodajne cene više od maloprodajnih pa operatori korisnici nemaju ekonomski interes da koriste ovu vrstu pristupa preko SBB-ove mreže
- Potrebno je da SBB iz svoje Standardne ponude ukloni odredbu kojom uslovljava krajnje korisnike da zadrže svoj pretplatnički odnos za bazičnu uslugu (distribuciju medijskih sadržaja), jer je to jedini način da krajnjim korisnicima korišćenje usluge alternativnog operatora bude isplativo.

Shodno navedeno, smatramo da bi Telekom Srbija i SBB trebalo da ostanu operatori sa zajedničkom značajnom tržišnom snagom, Telekom Srbija za xDSL i HFC, a SBB za HFC mrežu.

Yettel d.o.o. Beograd
Omladinskih brigada 90
11073 Beograd

Matični broj: 20147229
PIB: 104318304
Yettel.rs

2. Komentari Yettel-a iz prethodnog kruga javnih konsultacija

U nastavku ponovo dostavljamo i komentare iz prethodnog kruga javnih konsultacija koji potkrepljuju izvedene zaključke iz prethodne tačke.

- Prilikom analize Nacrta izveštaja o analizi veleprodajnog tržišta središnjeg pristupa koji se pruža na fiksnoj lokaciji za proizvode za masovno tržište iz februara 2022. godine (Analiza iz 2022), uočene su sledeće razlike u odnosu na Analizu veleprodajnog tržišta središnjeg pristupa koji se pruža na fiksnoj lokaciji za proizvode za masovno tržište iz marta 2019. godine (Analiza iz 2019):
  - Prilikom sačinjavanja Analize iz 2019 analizirano je samo da li na tržištu Republike Srbije postoje operatori koji ispunjavaju uslove za operatore sa zajedničkom ZTS (član 61 stav 3 ZEK-a, dok je u Analizi iz 2022 analizirano samo da li na tržištu Republike Srbije postoje operatori koji ispunjavaju uslove za operatore sa pojedinačnom ZTS (član 61 stav 2 ZEK-a).
  - Prilikom sačinjavanja Analize iz 2022, nije dato jasno obrazloženje za promenu stava Agencije, kao ni obrazloženje zbog čega nije izvršena analiza da li Telekom Srbije a.d. Beograd (dalje „Telekom“) i Serbia Broadband d.o.o. Beograd (dalje „SBB“) i dalje imaju zajedničku ZTS na tržištu Republike Srbije. Obrazloženje je navedeno samo u jednom pasusu na stranici 13 Analize iz 2022 iz kojeg se može zaključiti da je ovakav stav zauzet zbog činjenice da su Smernice Komisije o analizi tržišta iz 2018. godine usmerene na koncept zajedničke ZTS (tj. njegovo drugačije regulisanje) u odnosu na Smernice Komisije o analizi tržišta iz 2002. godine na koje se poziva Analiza iz 2019.
  - Razlozi, odnosno tumačenje Smernica iz 2018. godine zbog kojih SBB i Telekom nisu proglašeni za operatore sa zajedničkom ZTS nisu obrazloženi u Analizi iz 2022, već se samo posredno može zaključiti da je to jer se na SBB i Telekom ne može primeniti koncept operatora sa zajedničkom ZTS.
  - Imajući u vidu sve prethodno navedeno u nastavku dostavljamo izjašnjenje u pogledu Analize iz 2022.
- U Analizi iz 2022 nije pojašnjeno na koji način je promenjen „koncept zajedničke ZTS“, ali se tumačenjem Smernica Komisije o analizi tržišta iz 2018. godine može zaključiti da se koncept zajedničke ZTS može primeniti na SBB i Telekom na tržištu Republike Srbije, iz razloga kako dalje sledi:
  - U skladu sa tačkom 66 Smernica Komisije iz 2018. godine „Zajednički vladajući položaj postoji kada, s obzirom na stvarna obeležja merodavnog tržišta, svaki član predmetnog vladajućeg oligopola, kako postaje svestan zajedničkih interesa, smatra mogućim, ekonomski racionalnim te stoga i poželjnim da donese, na dugoročnoj osnovi, zajedničku politiku o svojem ponašanju na tržištu u cilju prodaje po cenama koje su veće od konkurentskih, a da ne mora sklapati sporazume te da nema stvarnih ili potencijalnih konkurenata, kupaca ili potrošača koji mogu učinkovito reagirati“. Na strani 58 Analize iz 2022 upravo se navodi da SBB nije imao zahteve za omogućavanje pružanja usluge širokopojasnog pristupa internetu od operatora korisnika. Nije analizirano koji su razlozi za ovakvo postupanje operatora korisnika, odnosno da li je razlog za to prodaja usluge po cenama koje nisu dovoljno konkurentne za operatore korisnike? Sa druge strane, Telekom ima samo 11% učešća na relevantnom tržištu po osnovu priključaka operatora korisnika.
  - Kriterijumi iz predmeta *Airtours* definisani u tački 67 Smernica glase: (i) svaki od operatora može imati informacije o ponašanju drugog jer se radi o transparentnom tržištu, (ii) situacija na tržištu elektronskih komunikacija se nije promenila u posmatranom periodu od 2018 - 2020 u odnosu na period iz Analize 2019 (2015 - 2017) i (iii) reakcija sadašnjih i budućih konkurenata kao i pretplatnika će izostati imajući u vidu visoke prepreke za ulazak na tržište i nedostatak pregovaračke moći kupaca (kako je to opisano pod 6 i 7 u odeljku broj II). Dodatno, *Airtours*

Yettel d.o.o. Beograd
Omladinskih brigada 90
11073 Beograd

Matični broj: 20147229
PIB: 104318304
Yettel.rs

- test objašnjen je i u Smernicama za ocenu horizontalnih koncentracija gde se u tački 45 navodi da je „lakše koordinirati se oko cene kada su uslovi potražnje i ponude relativno stabilni nego kada se stalno menjaju“.
- U skladu sa navodom iz tačke 69 Smernica dva ili više operatora mogu imati zajedničku ZTS kada je struktura tržišta povoljna za ovakvo delovanje. Imajući u vidu da u posmatranom periodu zajedničko tržišno učešće Telekoma i SBB-a raste (sa 76% iz 2019. godine, na 85,23% u 2022. godini sa Mojom Supernovom), a učešće ostalih operatora opada jasno je da je struktura tržišta povoljna za zajedničku ZTS.
  - U skladu sa tačkom 71 Smernica u budućoj analizi tržišta treba uzeti u obzir sve dostupne relevantne podatke o obeležjima predmetnih tržišta, uključujući strukturalna obeležja i prethodno ponašanje učesnika na tržištu. To znači da je prilikom Analize iz 2022 potrebno uzeti u obzir da je u prethodnom periodu koji je bio analiziran postojala zajednička ZTS Telekoma i SBB-a.
  - U skladu sa tačkom 72 Smernica koordinirano delovanje je lakše postići ako je manje učesnika na tržištu. Ukupan procenat učešća na tržištu koje imaju ostali operatori nije povećan nego smanjen sa 24% na 14,77%.
  - U skladu sa tačkom 78 Smernica navodi se da obeležje strukture tržišta koje je povoljno za postojanje zajedničke ZTS mogu biti i tržišna koncentracija i homogenost proizvoda. U konkretnom slučaju postoji tržišna koncentracija, a u pogledu homogenosti usluga Telekoma i SBB-a iste predstavljaju supstitute i samim tim nisu superiorne jedna u odnosu na drugu.
- U periodu od 2019 do 2022 godine nije došlo do izmene nijedne odredbe ZEK-a kojima se reguliše koncept zajedničke ZTS u skladu sa kojima je u Analizi iz 2019 godine Agencija utvrdila postojanje zajedničke ZTS Telekoma i SBB-a na odnosnom tržištu.
  - Pored Smernica za procenu koncepta zajedničke ZTS, potrebno je obrazložiti koje su to promene na domaćem tržištu zbog kojih nema mesta primeni člana 61 stav 3 ZEK-a u kojem se navode razlozi od kojih zavisi procena postojanja zajedničke ZTS. U konkretnom slučaju i u posmatranom periodu 2018 - 2020 postoje indicije da Telekom i SBB i dalje imaju zajedničku ZTS, i to:
    - Prilikom razmatranja male elastičnosti tražnje, u konkretnom slučaju u odnosu na Analizu iz 2019 nije došlo do promene u pogledu elastičnosti potražnje jer ne postoji supstitut usluzi pristupa internetu. Ne postoji ni razlika u odnosu na postojanje cenovne elastičnosti. U odnosu na Analizu iz 2019 učešće SBB-a i Telekoma nije umanjeno, jer su u posmatranom periodu 2018 - 2020 na veleprodajnom tržištu središnjeg pristupa SBB i Telekom imali zajedno 79%, dok je u pogledu SBB-a značajno istaći da je procentualno broj pretplatnika značajno porastao u pogledu HFC tehnologije sa 41% na 46%, dok je broj pretplatnika xDSL tehnologije opao za 13%. Dakle tehnologija koju poseduje SBB postaje sve zastupljenija.
    - Prilikom razmatranja homogenosti proizvoda, u odnosu na Analizu iz 2019 godine nije došlo do bilo kojih promena u pogledu homogenosti proizvoda na veleprodajnom i maloprodajnom tržištu središnjeg pristupa. Dakle, ukoliko bi se cene kod nekog od operatora promenile krajnji korisnici bi se lako odlučili na promenu operatora, jer usluge SBB-a i Telekoma predstavljaju supstitute i samim tim nisu superiorne jedna u odnosu na drugu.
    - Prilikom razmatranja sličnosti tržišnih udela, Telekom i SBB su u 2017. godini imali stabilno zajedničko tržišno učešće od 87% na veleprodajnom tržištu, dok je vidljiv trend približavanja njihovih pojedinačnih tržišnih učešća u 2020. godini i to tako što je udeo Telekoma smanjen sa 54% na 46% dok je udeo SBB-a ostao nepromenjen i stabilan (33%).
  - U pogledu nedostatka tehničkih inovacija, odnosno razvijenih tehnologija, za tehnološke karakteristike pristupnih mreža SBB-a i Telekoma u Analizi iz 2019. godine navedeno je da su iste

Yettel d.o.o. Beograd
Omladinskih brigada 90
11073 Beograd

Matični broj: 20147229
PIB: 104318304
Yettel.rs

uporedive, pa je potrebno u Analizi iz 2022. godine navesti razloge zbog kojih se pristupne mreže SBB-a i Telekomu više ne smatraju uporedivima.

- U pogledu nepostojanja viška kapaciteta, u Analizi iz 2019. godine za mrežu Telekom Srbija a.d., konstatovano je da ista nije u mogućnosti da ponudi velike brzine pristupa u meri u kojoj to može mreža SBB-a, u okviru svojih tehničkih mogućnosti. Sa druge strane, niska tržišna učešća ostalih operatora koji su prisutni na veleprodajnom tržištu središnjeg pristupa ukazuju na to da su njihovi kapaciteti značajno slabiji u poređenju sa Telekomom i SBB-om, kao i da se ne očekuje da će se u periodu do naredne analize promeniti u meri u kojoj će uticati značajno na karakteristike posmatranog tržišta. U tom smislu, ukoliko bi došlo do povećanja cene kod najvećih operatora neiskorišćeni kapaciteti u vlasništvu drugih operatora, koji se mogu aktivirati za pružanje usluge *bitstream* pristupa nisu značajni zbog dominantne geografske rasprostranjenosti mreža Telekomu i SBB-a.
- Prilikom razmatranja visokih prepreka za ulazak na tržište, geografska rasprostranjenost mreže Telekomu i SBB-a ista je u odnosu na Analizu iz 2019. godine, mogla biti samo povećana. Naime, usled visokih troškova izgradnje infrastrukture, nije realno očekivati da se pojavi operator koji bi izgradio kompletnu mrežu na fiksnoj lokaciji i koji bi bio u poziciji da ponudi usluge *bitstream* pristupa na način na koji su to u mogućnosti da ponude Telekom i SBB.
- Pored izgradnje sopstvene mreže operatori imaju mogućnost i da dođu do pretplatnika korišćenjem *bitstream* usluge. Međutim, i u ovom segmentu nije data analiza razloga zbog kojih SBB nije imao nijedan zahtev za korišćenje *bitstream* usluge - odnosno da li su uslovi iz Standardne ponude dodatno ograničili mogućnost za ulazak drugih operatora na odnosno tržište.
- U pogledu nepostojanja potencijalne konkurencije, u Analizi iz 2019. godine, navedeno je da na posmatranom veleprodajnom tržištu ne postoji potencijalna konkurencija u meri u kojoj bi vršila značajniji pritisak na dominantne operatore. U posmatranom periodu nije se pojavio nijedan operator sa izgrađenom infrastrukturom koji bi ponudio uslugu *bitstream* pristupa na geografski rasprostranjenom tržištu.
- Pored navedenih razloga iz kojih jasno proističe da kako u smislu Smernica iz 2018. godine i evropske prakse, tako i u smislu domaćeg ZEK-a i postojećeg stanja na tržištu postoje razlozi za utvrđivanje postojanja zajedničke ZTS na strani Telekomu i SBB-a, u nastavku dostavljamo i dodatne razloge za proglašenje SBB-a za operatora sa ZTS i činjenice koje ukazuju na njegov značaj na predmetnom tržištu:
  - 1) **Povećanje broja pretplatnika koji koriste HFC tehnologiju** - U posmatranom periodu Analize od 2018 - 2020 najveći broj pretplatnika koristio je pristup internetu putem mreže operatora KDS, koji je sa 46% postao dominantan način pristupa fiksnom širokopoljasnom internetu. SBB je operator koji ima geografski najrasprostranjeniju mrežu koaksijalno-optičkih kablova, te činjenica da pretplatnici xDSL mrežu menjaju za mrežu operatora KDS utiče na postojanje ZTS statusa SBB-a.
  - 2) **Tehnološka dominantnost tehnologije koju koristi SBB u odnosu na tehnologiju koju koristi Telekom** - Na strani 62 Analize iz 2022. godine navedeno je da mreža bakarnih parica gubi svoju tehnološku superiornost u kontekstu brzine pristupa, jer nije u mogućnosti da ponudi velike brzine pristupa u meri u kojoj to može da ponudi HFC mreža operatora KDS. U tom kontekstu je propušteno da se obrazloži zbog čega je samo operator koji raspolaže zastarelom tehnologijom obavezan da ponudi uslugu *bitstream* pristupa korisnicima, ali ne i operator koji raspolaže mrežom koja nudi drastično veće brzine pristupa.
  - 3) **Prepreke za ulazak na tržište koje je generisala Standardna ponuda SBB-a** - Potrebno je analizirati da li je Standardna ponuda SBB-a generisala dodatne prepreke operatorima

Yettel d.o.o. Beograd
Omladinskih brigada 90
11073 Beograd

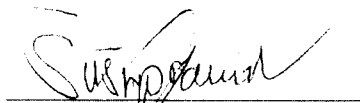
Matični broj: 20147229
PIB: 104318304
Yettel.rs

korisnicima, zbog kojih nisu podneli zahtev za korišćenje *bitstream* pristupa, kao i da li je korišćenje *bitstream* pristupa komercijalno isplativo/izvodljivo imajući u vidu cenu za veleprodajnu uslugu *bitstream* pristupa kao i činjenicu da je korisnik koji uslugu kupuje od operatora korisnika u obavezi da zadrži pretplatnički ugovor za osnovni paket distribucije medijskih sadržaja sa SBB-om.

- Na osnovu svega prethodno navedenog mogu se izvesti sledeći zaključci o veleprodajnom tržištu središnjeg pristupa koji se pruža na fiksnoj lokaciji za proizvode za masovno tržište Republike Srbije:
  - U skladu sa evropskom praksom i ZEK-om, kriterijumi za utvrđivanje postojanja zajedničke ZTS ispunjeni su i na predmetnom tržištu Republike Srbije,
  - Broj pretplatnika koji koriste uslugu pristupa internetu putem xDSL tehnologije je smanjen, dok je broj pretplatnika koji koriste uslugu pristupa internetu putem HFC tehnologije uvećan,
  - Usluga pristupa internetu putem HFC tehnologije omogućava veću brzinu pristupa u odnosu na xDSL tehnologiju,
  - Nijedan operator nije podneo zahtev za korišćenje usluge *bitstream* pristupa SBBu, uprkos činjenici da je pristup internetu pomoću HFC tehnologije brži i savremeniji,
  - U Analizi iz 2019. godine iznet je zaključak da bi, u odsustvu prethodne regulacije i bez nametanja regulatorne obaveze omogućavanja pristupa drugim operatorima, SBB pružao uslugu *bitstream* pristupa isključivo za sopstvene potrebe i da je ne bi samoinicijativno ponudio alternativnim operatorima.
  - Budući da nijedan alternativni operator nije koristio *bitstream* uslugu SBB-a može se izvesti zaključak da je Standardna ponuda SBB-a komercijalno neisplativa,
  - SBB treba da ostane operator sa ZTS na posmatranom tržištu *bitstream* pristupa.

Zahvaljujemo se na ukazanoj prilici da iznesemo svoje stavove i ostajemo na raspolaganju za sve dodatne informacije.

Srdačno,
Yettel d.o.o.

Daniel Šušnjarić
Direktor za odnose sa javnim institucijama,
regulatorne poslove i zaštitu privatnosti